

(1) בראשית פרק לז

(ג) וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו כִּי בֶן זִקְנִים הוּא לֹו וַעֲשֵׂה לֹו כְּתֻבַּת פָּסִים:

(2) אבן עזרא על בראשית פרק לז פסוק ג

כי בן זקונים הוא - כמשמעו כי הולידו והוא בן תשעים ואחת שנה גם כן אחיו בנימין קראו וילד זקונים ואחר אלה שניהם לא נולד לו:

(3) בראשית פרק מז

(כ) וַנֹּאמֶר אֶל אֲדֹנָי יֵשׁ לָנוּ אֵב זָמֹן וְגִלְדֵי זִקְנִים קָטָן וְאֲחִיו מֵת וַיִּנְתֵּר הוּא לְבָדֹו לְאִמּוֹ וְאָבִיו אֶהָבֹו:

(4) רשב"ם על בראשית פרק לז פסוק ג

בן זקונים - כי אחרון היה ל"א בנים אבל בנימין לא נולד אחרי כן עד זמן מרובה והרבה קודם שנולד בנימין היה לו בן זקונים והתחיל לאוהבו:

(5) חזקוני על בראשית פרק לז פסוק ג

כי בן זקנים הוא לו - וא"ת הרי בנימין בן זקונים אלא אין אהבת בנימין קשורה בלבו של יעקב כאהבתו של יוסף לפי שכשילדתו אמו מתה.

(6) רש"י על בראשית פרק לז פסוק ג

בן זקנים - שנולד לו לעת זקנתו ואונקלוס תרגם בר חכים הוא ליה כל מה שלמד משם ועבר מסר לו. ד"א שהיה זיו איקונין שלו דומה לו:

(7) תרגום אונקלוס על בראשית פרק לז פסוק ג

(ג) וישראל רחיים ית יוסף מכל בנוהי ארי בר חכים הוא ליה ועבד ליה כתונא דפסי:

(8) תרגום יונתן על בראשית פרק לז פסוק ג

(ג) וישראל רחיים ית יוסף מכל בנוי ארום איקוני דיוסף דמיין לאיקונין דיליה ועבד ליה פרגוד מצוייר:

(9) רמב"ן על בראשית פרק לז פסוק ג

... לשון רש"י וכן אמר רבי אברהם כי בן זקונים שהולידו לזקוניו, והוא בן תשעים ואחת שנה, וגם אחיו בנימין קראו ילד זקונים קטן: ואינו נכון בעיני, כי הכתוב אמר שאהב את יוסף מכל בניו בעבור שהוא בן זקונים, וגם כל בניו נולדו לו בזקוניו, והנה יששכר וזבולון אינם גדולים מיוסף רק כשנה או שנתים:

(10) והנראה בעיני כי מנהג הזקנים שיקחו אחד מבניהם הקטנים להיות עמו לשרתו, והוא נשען על ידו תמיד לא יפרד ממנו, והוא נקרא לו בן זקוניו בעבור שישרתו לזקוניו, והנה לקח יעקב את יוסף לדבר הזה והיה עמו תמיד, ועל כן לא ילך עם הצאן ברעותם במקום רחוק:

(11) ואונקלוס שאמר "בר חכים" ירצה לומר שהיה בן דעת וחכם בעיני אביו, וטעמו כטעם זקנים - ותרגם בילד זקונים, בר סבתין, כי לא אמר הכתוב בכאן "כי בן זקונים היה", אבל אמר "הוא לו", שהיה כן בעיניו וזאת כונתם באמרם (ב"ר פד ה) כל מה שלמד משם ועבר מסר לו, לומר שמסר לו חכמות וסתרי תורה ומצאו משכיל ובעל סוד בהם כאלו היה זקן ורב ימים:

(12) ספר גור אריה על בראשית פרק לז פסוק ג

שנולד לעת זקנתו וכו'. והקשה הרמב"ן והלא יששכר וזבולון אינם גדולים ממנו רק בשנה או בשנתים, ויראה דאין זה קשיא, דכל ילד שנולד לו אחרון נקרא "זקונים" בעבור שהוא פוסק עמו מלהוליד, יהיה זקן או אינו זקן - נקרא ילד זה "בן זקונים", כי 'לעת זקנתו' דקאמר רש"י רוצה לומר שנולד שנראה זקן, וסבר יעקב שהוא פוסק מלהוליד. ואף על גב דבנימין נולד אחריו, בעבור שהיה כמו ז' שנים בין לידת יוסף ובין לידת בנימין - כבר נקשרה האהבה ביוסף להיות ילד זקונים, וכך הוא נשאר אף אחר לידת בנימין, ואהב אותו מכל אחיו (כ"ה ברא"ם).

(13) אי נמי אף על גב דבנימין נולד אחריו היה קטן לגמרי, ולא היה בר דעת כמו האחרים, שלא היה לו רק כמו עשרה שנים והיה קטן, ויוסף כבר היה בר דעת, ובבנים שהם בני דעה וחכמה היה יוסף "בן זקונים" יותר מכולם. אבל אונקלוס מפני שהוקשה לו כי אם בשביל שנולד לו לעת זקנתו היה אוהב אותו - לא היו מקנאים בו, דכן הדרך הוא, שדרך לאהוב את הילד שנולד לעת זקנתו, ולפיכך על כרחך צריך לומר דהיה אוהב אותו לא כדרך שאוהבים את הילד זקונים - אלא אהבה ממש, ולפיכך הוכרח לפרש "בן זקונים" - 'בר חכים'. ומפני שגם על פירוש אונקלוס יש לדקדק מפני מה היה מוסר ליוסף כל מה שקבל משם ועבר, ולכך פירש 'דבר אחר שהיה זיו כו':

14) פרוש הט"ז על התורה - בראשית פרק לז פסוק ג

בן זקונים, שנולד לו לעת זקנתו. רבים מקשים הא בנימין נולד אחר יוסף והכתוב אומר מכל בניו. והרמב"ן הקשה הא יששכר וזבולון לא היו גדולים מיוסף רק בשנה אחת או שתיים. ונ"ל דיעקב היה תמיד יודע שיוליד את יוסף שעיקר הצלה שלו ע"י יוסף כמ"ש ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר שלחני כו' כפירש"י שם, והנה כ"ז שלא נולד יוסף היה יעקב בטוח שיהיה חי עדיין, וזהו היתה האהבה לו בשביל שכל ימיו היה מצפה לו שיהיה חי עדיין והוא לא נולד עד לעת זקנתו ממילא כל ימיו היה במעמד טוב עבורו עד לעת זקנתו, משא"כ אם היה נולד בנערותו:

15) בראשית פרק ל

(כה) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רַחֵל אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל לְבֹן שְׁלֹחַנִי וְאֶלְכָה אֶל מְקוֹמִי וְלֹאֲרָצִי:

16) רש"י על בראשית פרק ל פסוק כה

כאשר ילדה רחל את יוסף - משנולד שטנו של עשו שנא' (עובדיה א) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש אש בלא להבה אינו שולט למרחוק משנולד יוסף בטח יעקב בהקב"ה ורצה לשוב:

17) בראשית פרק לז

(ב) אֵלֶּה תְּלֻדֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שִׁבְעַת עָשָׂר שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת אָחִיו בְּצָאן וְהוּא נֶעַר אֶת בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת בְּנֵי זְלֵפָה וְנָשִׂי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתְּם רָעָה אֶל אָבִיהֶם:

18) רש"י על בראשית פרק לז פסוק ב

והוא נער - שהיה עושה מעשה נערות מתקן בשערו ממשמש בעיניו כדי שיהיה נראה יפה:

19) כלי יקר על בראשית פרק לז פסוק ג

וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו. אע"פ שנאמר והוא נער את בני בלהה, שהיה עושה מעשה נערות כמותם מ"מ אהבו יעקב לפי שבהיותו אצלו היה מתנהג את עצמו כזקן ורגיל ופרקו נאה, ולא ידע הנהגתו שעם אחיו, ע"כ אמר כי בן זקנים הוא לו, במלת לו הורה שדווקא לו היה בן זקונים ולא לאחיו, לפי שבהיותו אצלם עשה מעשה נערות כמותם, ובהיותו אצל אביו הזקן היה עושה מעשה זקנה, ואולי לא רצה לשנות מן המנהג וידע להתנהג עם הנערים ועם הזקנים, לכך נאמר הוא לו:

20) יש אומרים, שכל מה שלמד מן שם ועבר מסר לו ולמה לא מסר לכל בניו מה שלמד, אלא ודאי לפי שכל בניו מאסו בחכמות ולא נתחברו אל יעקב לשמוע ממנו, אבל יוסף בן זקונים הוא לו שתמיד הוא פנה לו ליעקב ונכסף לשמוע מפיו מה שלמד משם ועבר ע"כ אהבו. ותרגומו בר חכים הוא לו, כי בשישים חכמה ז"ש (בר"ר פד ח) שהיה זיו איקונין דומה לו, כי חכמת אדם תאיר פניו . . .